

arxiu

Estat Català, 1922-1931: el partit-moviment independentista que va contribuir al naixement d'ERC

vista prèvia >

Francesc Macià és un dels referents indiscutibles de l'independentisme. Emmirallat en el republicanisme irlandès funda Estat Català, un partit-moviment entès com una plataforma de formacions per lluitar per la independència. Un projecte que durà nou anys i que protagonitzarà episodis com els Fets de Prats de Molló. Estat Català, finalment, es dissol per donar pas a Esquerra Republicana de Catalunya el 1931.

Joan Esculies

Historiador i periodista

joanesculies@gmail.com

El partit-moviment Estat Català (EC) de Francesc Macià (1859-1933) va tenir una vida de nou anys, des de la posada en marxa de la idea, l'estiu de 1922, fins a la seva desaparició al març de 1931, després de ser una de les branques fundadores d'Esquerra Republicana de Catalunya. Aquesta cronologia, tan diàfana, ha patit i pateix encara intents de distorsió. Uns fruit del desconeixement. Altres de la voluntat d'apropiació —o de negació a ERC, segons es miri— del contorn ideològic de la primera organització del separatisme català, tal com s'anomenaven aleshores els qui professaven les idees que avui enquadra l'independentisme.

D'habitual s'adopta la data del 8 de juliol de 1922 com el dia de la fundació d'Estat Català.¹ Això, però, no és exacte. Aquell dissabte a la nit a la sala d'actes del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, Macià va donar a conèixer el seu projecte. Tanmateix, d'EC se'n desconeix la data exacta de constitució perquè ni els periòdics afins en van informar, cas que hi hagués un moment solemne que es considerés

com a tal, ni han aparegut actes de la fase primerenca de l'organització, si mai van existir.

Els promotors de la nova organització juntament amb Macià, d'aleshores 62 anys, van ser la Unió Catalanista —una entitat amb més quadres que militants que havia impulsat el 1891 les Bases de Manresa i representava el catalanisme pur i antielectoral—, el Club Separatista Català n.1 —sorgit del Centre Català de l'Havana i precursor d'una futura Federació Internacional de Clubs Separatistes Catalans—, la Federació Democràtica Nacionalista —formació prèvia de Macià i del mateix entorn— i el periòdic *La Tralla*.

No és casual que la presentació del projecte tingués lloc al CADCI. Els oficinistes, dependents i comercials formats al Centre eren la seva base natural. Els treballadors de coll blanc es trobaven —de manera esquemàtica— a mig camí dels treballadors de coll blau de les fàbriques i tallers que se sentien atrets sobretot per la CNT i pel Partido Republicano Radical d'Alejandro Lerroux (1864-1949) i de les classes mitjanes i mitjanes-altes que representava la Lliga Regionalista de Francesc Cambó (1876-1947).

La idea d'endegar EC va ser producte de l'encreuament de diversos factors. Després del fracàs de la campanya per un Estatut d'autonomia durant l'hivern de 1918 i 1919, Macià havia impulsat la fundació de la Federació Nacionalista Democràtica, que defensava l'autodeterminació de Catalunya per establir «una federació o confederació de tots els pobles de la Península, constituint els Estats Units d'Ibèria».² El partit havia obtingut un pèssim resultat a les municipals de 1920. En bona mesura perquè la seva base, els joves del CADCI, estaven massa imbuïts de l'abstencionisme electoral que pregonava el seu far, la Unió Catalanista, a la que estaven adherides moltes de les joventuts separatistes que havien proliferat a mitjans de la dècada de 1910.³

EC, per tant, era en primer terme un intent de superar aquesta experiència. Però que no se sabia com i de quina manera, queda palès en el fet que mentre endegava aquest segon

2 MOLAS, «Federació Democràtica Nacionalista (1919-1923)».

3 ESCULIES, «El nacionalismo radical catalán (1913-1923)».

1 En ocasions es diu el 18 de juliol, per error.

En la Conferència Nacional Catalana, la proposta de Macià d'apostar per una via insurreccional per fer un salt qualitatiu en la resolució del plet catalanista havia estat rebutjada

projecte, Macià no es desfeia encara del primer, al que veia com el seu propi partit en el si d'EC, entès com una plataforma.

En segon lloc, EC naixia del desencís en la Conferència Nacional Catalana, celebrada els dies 4 i 5 de juny de 1922. La proposta de Macià d'apostar per una via insurreccional per fer un salt qualitatiu en la resolució del plet catalanista havia estat rebutjada de manera clamorosa pels assistents. La formació resultant d'aquella conferència, Acció Catalana, volia anar més lluny del regionalisme lligaire, però no tan lluny. I a Macià, de qui no s'ha d'oblidar en l'anàlisi de la seva trajectòria els trenta anys que havia exercit com a militar, li costava no veure implementada la seva voluntat.

En tercer lloc, hi havia el condicionant de la Guerra del Marroc. Per si no havia quedat clar fins aleshores, a l'estiu de 1921 el desastre d'Annual havia deixat al descobert les mancances de l'exèrcit espanyol. I a Macià un dels principals eixos que l'havien mogut com a diputat a Corts, des de la seva elecció al 1907 i malgrat haver renunciat al cos d'enginyers militars, era la preocu-

pació per l'exèrcit. Durant més d'una dècada Macià patia des de l'escó per la inoperància dels polítics espanyols de dotar a l'Estat espanyol d'un braç armat en condicions.⁴ A això s'afegia l'espectacle galdós de veure com el règim d'Alfons XIII enviava al nord d'Àfrica generacions senceres de xicots que, sota l'excusa de la bandera, anaven a defensar els interessos econòmics dels polítics de la Restauració.

Lligat amb aquest aspecte, Macià, ja a l'estiu de 1922, havia començat a dibuixar el contorn de la seva crítica a l'Estat, fruit d'anys de discursos a les Corts. Apuntava, per exemple, que a l'Estat l'analfabetisme s'enfilava al 60% per assenyalar que l'educació no funcionava. També que hi havia milers de víctimes de malalties infeccioses, per demostrar que la sanitat feia aigües. Que l'Estat enviava al Marroc «*la nostra joventut i els nostres cabals, que persegueix als obrers sense resoldre el problema social, que manté vigent la llei de jurisdiccions i ataca el nostre Dret i la*

4 ROIG i ROSICH. *Francesc Macià, polític, teòric, agitador: documents (1907-1931)*.

nostra llengua».⁵ I que, a més, Catalunya patia un «*dèficit econòmic*» de 4.650 milions de pessetes.

El darrer aspecte determinant en l'aparició d'EC van ser els potents ecos del conflicte irlandès que irradiava a tot el continent. L'Alçament fallit de Pasqua de 1916 havia significat un punt de no retorn en la relació d'Irlanda amb el Regne Unit i els nacionalistes catalans no n'havien quedat al marge. A l'estiu de 1922, però, la situació havia canviat i ja no eren els nacionalistes irlandesos en el seu conjunt els qui s'enfrontaven a les tropes britàniques, sinó que ho feien entre ells. Després de la firma del Tractat Angloirlandès al desembre de 1921, els independentistes irlandesos s'havien dividit. Per una banda hi havia els qui donaven suport a l'acord i, per tant, l'establiment d'un Estat Lliure d'Irlanda, com Arthur Griffith (1871-1922) i Michael Collins (1890-1922), encara que calgués jurar fidelitat al rei Jordi V d'Anglaterra, renunciar al nord de l'illa, i acceptar que el sud esdevingués un domini semi-sobirà dins la naixent Mancomunitat Britànica en

5 FOMENT, «La conferència d'En Macià».

Macià no negava que Catalunya es pogués federar posteriorment amb la resta de l'Estat espanyol o altres territoris, però abans havia de ser independent

comptes d'una república completament independent. I, d'altra banda, es trobaven els contraris a l'acord, capitanejats pel carismàtic Eamon de Valera (1882-1975) que, amb l'orgull ferit per no haver tingut la darrera paraula en la signatura del Tractat, s'hi oposava. Macià de bon principi va ser partidari d'aquest darrer. I ja durant el miting de presentació del projecte d'EC es van repartir fulls volants en favor dels irlandesos que es batien per la Irlanda plenament independent.⁶

A partir d'aquell juliol, Macià i el seu estol de col·laboradors van iniciar una frenètica activitat per donar a conèixer el seu projecte fora de Barcelona, de manera destacada al litoral i a les comarques de ponent, aprofitant que les Borges Blanques eren l'epicentre de la seva força electoral. En aquesta fase primerenca, però, l'aposta de Macià encara no era decidida. Mentre madurava el projecte, mantenia reunions amb el republicanisme, el catalanista i el que no ho era —amb Marcel·lí Domingo (1884-1939), Lluís Companys (1882-1940) i altres noms insignes—,

per explorar una confluència a partir d'una Federació d'Esquerres Catalanes, que pogués prendre el nom de Partit Republicà Nacionalista Català.⁷

Aquesta via, però, no va quallar perquè les opcions més extremes, representades per Macià i el seu amic Domingo, no van posar-se d'acord en quin model d'estat defensarien. La posició d'ambdós davant la qüestió del Marroc va ser central per dilucidar-ho. Pel segon, la reivindicació —la preocupació per les lleves— s'havia de fer extensible a tot l'Estat perquè per Domingo, l'Estat espanyol en el seu conjunt era l'element primordial. Macià, en canvi, rebutjava l'autonomia, «no *accontentant-se sinó amb la independència absoluta de Catalunya*». I tampoc era partidari de «*la federació que molts preconitzen perquè sempre fora un pacte d'amo i esclau, mentre els pobles que pactin no siguin independents*». I és que Macià no negava que Catalunya es pogués federar posteriorment amb la resta de l'Estat espanyol o altres territoris, però abans havia de ser independent. I en cas que ho fes, «*hauria de ser*

sempre a base de no haver de prendre mai part en cap guerra de conquesta [en relació amb la del Marroc]».⁸

El fracàs d'aquesta via va servir per desbrossar el camí al procés organitzatiu d'EC. D'entrada el 15 de novembre de 1922 va aparèixer *L'Estat Català. Publicació de Orientació Nacional*, amb redacció al carrer Sant Honorat, 7, al barri de Ciutat Vella de Barcelona, seu de la Federació Democràtica Nacionalista. És important notar que l'objectiu polític final, el nom de l'organització i el del seu òrgan portaveu eren tot una mateixa cosa: Estat Català. Aquest mimetisme nominatiu feia que sovint quan, per exemple, Macià discursava i esmentava «Estat Català» no quedés clar si es referia a l'objectiu o a l'organització. No es tractava de manca de perspectiva, sinó ben al contrari d'ambigüitat calculada perquè essent el cap d'Estat Català —formació— ja era, de facto, el cap de l'Estat Català —territori.

En el seu primer número, la publicació ja admetia que l'EC es trobava en fase de preparació i d'organització i

6 EL DILUVIO, «Mitin de afirmación nacionalista».

7 RENAIXENÇA, «Assemblea d'esquerra catalana».

8 LA VEU DE CATALUNYA, «Miting d'Esquerra».

EC era un partit-moviment amb una lògica de transversalitat al marge de dretes i esquerres amb dues línies paral·leles, una de política i una de militar, copiant l'esquema del Sinn Féin irlandès

demanava al jovent de formar part de «l'exèrcit alliberador de Catalunya». Per Macià, de nou imitant el Daíl Eirean —el parlament revolucionari irlandès instaurat el 1918— calia constituir una unió sagrada, elegir un parlament, proclamar la sobirania —l'Estat Català— i defensar-la amb aquest exèrcit. En síntesi, copiar el model d'Irlanda.

D'altra banda, el clam a la joventut era una de les característiques destacades de tot nacionalisme, l'apel·lació a l'energia renovadora enfront a allò obsolet que es volia canviar, la projecció al futur. I també una característica dels moviments polítics i ideologies de l'inici del segle XX. Molts joves van sentir-se atrets per Macià en la mesura que les seves paraules, per intransigents, agressives o aventureres que poguessin semblar a d'altres edats, ells les percebien clares, dignes, idealistes.⁹ Del macianisme, els crítics veien la nova proposta com l'aparició «d'una nova Capella [política]». En canvi, des de dins, es pregonava que l'alliberament nacional no seria obra «d'un partit per gran que aquest fos», cosa

que considerava una utopia, en una nova crítica a la Lliga. Per contra es presentava Estat Català com un moviment que agrupés tothom i que en fos el mitjà d'expressió i invitava als «homes dels diferents camps del nacionalisme sense abdicar de cap de vostres conviccions peculiars, abans el contrari, defensant-les i propagant-les» per mitjà d'aquest.¹⁰

Així doncs, EC era un partit-moviment amb una lògica de transversalitat al marge de dretes i esquerres amb dues línies paral·leles, una de política i una de militar, copiant l'esquema del Sinn Féin irlandès. Aquesta segona branca, Macià tenia clar que no volia que fos un passatemp o d'un enardiment de cara a la galeria. És per això que reclamava «serietat» per bastir una organització en silenci «prescindint de crits, de cants i de cintes» perquè «l'èxit està renyit amb els quixotismes». I demanava paciència per quan les oportunitats arribessin no els trobessin «cantant, amb un llacet a la solapa».¹¹ Precisament el símbol que va popularitzar ja aleshores EC era

la bandera estelada —amb triangle blau i estel blanc sobre les quatre barres.

Estat Català no es dibuixava com una organització o partit polític que aspirés a trobar fórmules de convivència amb altres nuclis de nacionalistes per una lluita electoral sinó sobre un punt únic: «la llibertat nacional de Catalunya sense limitacions que minvin el seu dret a viure com qualsevol altre estat mundial». I es veia com «la federació nacional de tots els catalans de conformitat amb aquestes condicions bàsiques».¹² El principal entrebanc, però, era que les formacions estrictament polítiques com Acció Catalana no tenien el menor interès en diluir-se sota el paraigua de Macià.

Per si hi havia despistats, Macià va voler deixar clar també que «el nostre nacionalisme no és certament un feixisme, ni som uns 'camelots du roi'».¹³ És antiimperialista i fonament democràtic. Pugnem igualment per la llibertat de la Nació, com per la

12 L'ESTAT CATALÀ, «Comentaris».

13 Els 'Camelots du roi' va ser la força de xoc, fundada el 1908, del moviment d'extrema dreta monàrquica Acció Francesa que tenia per ideòleg Charles Maurras (1868-1952).

10 L'ESTAT CATALÀ, «Per l'Estat Català».

11 L'ESTAT CATALÀ, «Serietat».

9 XURIGUERA, *Els exiliats acusen*.

Estat Català va maldar per teixir aliances contra el règim de Primo de Rivera amb la Unió Socialista de Catalunya, Acció Catalana, la formació republicana de Domingo i Companys i la CNT

llibertat dels homes de la Nació». ¹⁴ EC es definia, a més, partidària del «lliure albir de l'individu» i que l'Estat català, país, es constituís amb una federació de municipis autònoms essent Catalunya una república federativa. També s'obria a formar una Confederació catalana amb altres territoris poblats de «*raça catalana*» com «*València, les Mallorques i el Rosselló*». Fins i tot a la constitució dels Estats Units de la Occitània amb les terres de més al nord. Sense tancar-se a altres «*llaços confederals, sens perjudici per a nostra sobirania nacional*». ¹⁵

Després d'un any i escaig de treballs organitzatius, mig públics, mig clandestins, el cop d'estat del capità general de Catalunya, Miguel Primo de Rivera (1870-1930), el 12 de setembre de 1923, va fer saltar pels aires la feina d'implantació en el territori que es duia a terme. En aquell moment, al marge del nucli impulsor d'Estat Català sorgit de la Federació Democràtica Nacionalista, en formaven part 22 entitats i quatre publicacions, i als que calia sumar

les entitats Esquerra Catalana i Unió Catalanista. Resulta difícil calcular quantes persones s'hi podien aplegar perquè alguns grups eren reduïts i d'altres com aquesta darrera benemèrita entitat s'havia esllanguit amb els anys. Això al marge de l'afiliació múltiple existent. ¹⁶

Macià, alertat d'una detenció imminent, va creuar la frontera d'immediat, gairebé sense equipatge i va instal·lar-se a Perpinyà. La situació canviava. A partir d'aquest moment la implantació d'EC a Catalunya va haver de fer-se de manera totalment clandestina, provant d'escapar de la repressió del nou règim dictatorial. A la segona meitat d'octubre de 1923, el líder d'EC va instal·lar-se a París. D'una banda perquè les autoritats franceses el volien lluny de la frontera, per estalviar-se problemes amb les primoriveristes. De l'altra, perquè la capital francesa era l'urbs del continent per on passava tot i des d'on podia aconseguir publicitar de manera més eficaç el seu projecte i establir els contactes necessaris que li calgués.

L'interès en la informació per mantenir enquadrats els seus membres quedava palès en l'impuls ben aviat del *Butlletí L'Estat Català* i després del *Butlletí de Catalunya*, publicats a París, però elaborats en bona mesura a Barcelona. Malgrat els textos abrandats que s'hi publicaven, destinats a enardir el jovent, l'exmilitar no era cap eixelebrat, ni un idealista sense pla que ho fixés tot a la improvisació. Al contrari, Macià sabia molt bé on volia anar. La qüestió era que els partits del seu entorn també tenien el seu objectiu i que les circumstàncies no acompanyaven.

Des de finals de 1923 i fins a l'inici de 1926, Estat Català va maldar per teixir aliances contra el règim de Primo de Rivera amb la Unió Socialista de Catalunya, Acció Catalana, la formació republicana de Domingo i Companys i la CNT. L'entesa no va funcionar amb cap, si bé una facció anarcosindicalista va obrir-se a col·laborar més estretament amb Macià. Incapaç, però, de bastir un front comú perquè uns no estaven d'acord amb endegar una insurrecció armada i els altres no veien clar limitar-ne el marc a Catalunya. EC també va establir contactes amb nacionalistes bascs, gallecs, irlandesos i, fins i tot, indis.

14 L'ESTAT CATALÀ, «Per la França».

15 L'ESTAT CATALÀ, «De federalisme».

16 L'ESTAT CATALÀ, «Secció oficial».

Macià va optar per endegar la insurrecció en solitari amb els homes —un centenar— i les armes a l'abast

Organitzativament, EC pivotava entre París i Barcelona. A la capital francesa hi havia l'anomenat Estat Major que, en essència, es reduïa a Macià. Juntament amb ell hi havia un perfil sènior, Josep Bordas de la Cuesta (1877-1943), que es podia considerar un lloctinent, encara que a l'exmilitar no li agradaven les categoritzacions que poguessin donar a entendre que el seu poder era limitat. L'envoltaven secretaris —i aspirants a escriptor—, com Josep Carner-Ribalta (1898-1988), sobretot pel seu coneixement de llengües, i Ventura Gassol (1893-1980). Mentre que a Catalunya, el directori interior va quedar configurat per Josep Riera i Puntí (1885-1949) en nom d'Unió Catalanista i dels catalans d'Amèrica, el delegat d'Acció Catalana, Manuel Carrasco i Formiguera (1890-1938), ben connectat amb els cercles catòlics i esportius i Jaume Aiguader (1882-1943), militant de la USC i que a la pràctica en seria el membre més actiu. La relació entre ambdós punts es feia per correus com Joan Boladeras, aprofitant el seu ofici de comercial de fruita, o bé tota mena de vells amics de Macià, quan viatjaven a França. Els nodes secundaris de més relleu entre ambdues urbs eren

Perpinyà i Tolosa. En la primera el cap d'EC era Artur Coromines, mentre que la segona era Roc Boronat (1897-1965). En una primera fase també Daniel Cardona (1890-1943) actuava d'enllaç a Perpinyà, però ben aviat es va convertir en cap de la dissidència interna que demanava passar a l'acció sense més demora. En començar el 1925 la relació d'aquest amb Macià es va fer insostenible i Cardona va ser relegat de l'organització.

Precisament el Sant Jordi d'aquell any, EC va llançar l'Emprèstit Pau Claris per aconseguir fons per armar l'exèrcit que preparava Macià per fer una incursió a Catalunya que suposés l'espurna d'una revolta general contra el règim. El plantejament no era nou. Ja la nit de la presentació d'EC al CADCI al juliol de 1922 havia donat a conèixer el projecte del «Tresor Català» amb què finançar l'organització. La col·lecta, però, va fracassar. Els catalans a penes van col·laborar-hi i Macià va veure's abocat a explorar altres vies per finançar-se. Essent la més sonada i agossarada, la de viatjar fins a Moscou a les acaballes de 1925 per cercar el suport dels soviets. Les

pugnes internes, però, que vivien els aspirants a rellevar Vladimir Lenin (1870-1924) —Ióssif Stalin, Lev Trotski (1879-1940), Grigori Zinóviev (1883-1936), Nikolai Bukharin (1888-1938) i Lev Khamenev (1883-1936)— van impedir que la col·laboració quallés.¹⁷

Va ser aleshores quan Macià va optar per endegar la insurrecció en solitari amb els homes —un centenar— i les armes a l'abast, juntament amb una vintena d'italians —potser alguns més, però no gaires més— que se suposava que tenien experiència prèvia en els combats de la Primera Guerra Mundial, però que en essència eren antifeixistes fugits d'Itàlia amb ànim d'aventura i dificultats per trobar feina. I Macià, cal no oblidar-ho, proporcionava menjar calent i abillament, a més de pagar un sou per les missions del seu exèrcit.

La invasió va preveure's per l'11 de setembre de 1926, per aprofitar l'emotivitat de la data a Catalunya, però el retard en el lliurament d'armes va fer que es posposés fins

¹⁷ UCELAY-DA CAL; ESCULIES, *Macià al país dels soviets*.

El gruix de les comunitats catalanes no tenia entre les seves prioritats finançar la Catalunya independent

a principis de novembre. Aleshores, la gendarmeria, que feia temps que estava sobre la pista, va detenir pràcticament tot el contingent. A Macià el dia 4 a Prats de Molló, on tenia instal·lat el quarter general. D'aquí el nom que reberen els fets.

El gruix dels joves detinguts van ser expulsats, gairebé tots a Bèlgica o Luxemburg. Macià i una quinzena dels seus homes, els que França va considerar de més relleu, van ser jutjats durant tres dies a finals de gener de 1927. L'organització va aprofitar el judici com a al·taveu per donar a conèixer els seus objectius i plantejaments. Macià, per la seva edat i posat de cavaller al capdavant d'una empresa que a molts els semblava extemporània, va generar un notable simpatia. Ho va aprofitar per publicar el llibre narrant els fets i el judici *La Catalogne rebelle. Tout le procès des conjurés catalans précédé d'une notice sur la Catalogne et son mouvement National et suivi de quelques documents officiels*, compilat per Carner-Ribalta.

Estat Català va entrar aleshores en una nova fase. A la pràctica l'organit-

zació es va enfonsar i l'interior i l'exili van quedar més aïllats i descoordinats. D'una banda, Jaume Aiguader va guanyar relleu i en la mesura en què l'oposició al règim guanyava cos i, sobretot, el republicanisme sortia de la seva letargia inicial, va passar a exercir la figura reconeixible de l'organització a Barcelona. A França a penes s'hi van poder quedar un grapat d'homes com els germans Josep i Lluís Fontbernat, pels contactes previs que hi tenien. A Brussel·les el gruix d'expatriats va tenir dificultats per sobreviure i trobar feina. Els fons de Macià, en bona mesura obtinguts del rèdit de les terres de la finca de Vallmanya, herència de la seva esposa Eugènia Lamarca, no eren infinits (1866-1937).¹⁸

Davant d'aquesta situació, a les acaballes de 1927 Macià i Gassol van emprendre un viatge pel continent americà. De nou es tractava d'emular el que Eamon de Valera havia fet per recaptar diners per la seva empresa d'alliberament nacional. En el cas català el resultat va ser infinitament més modest. El gruix de les comunitats catalanes no tenia entre les

seves prioritats finançar la Catalunya independent. Quan Macià va recórrer des de Nova York al con sud ja n'era conscient, però també que bona part dels recursos que li havien permès comprar armes per a la insurrecció fallida havien sortit també d'allà.

El viatge, que havia posposat ja abans en nombroses ocasions segurament perquè no trobava a qui encarregar-li o a qui deixar al càrrec d'EC a París en la seva absència, va estar carregat de bones intencions. A Cuba, on hi havia la comunitat més desperta nacionalment, fins i tot va acordar un projecte de Constitució per a la República Catalana que anhelava. I va obrir-se a reformular EC en un Partit Separatista Revolucionari de Catalunya, de caire intercontinental. Va retornar a Bèlgica, on bona part dels seus antics homes es donaven per desvinculats del projecte.

Al setembre de 1930 va tornar a Catalunya —sense permís governatiu— però en el marc de la Dictablanda se'l va expulsar de nou. No va ser fins al febrer de 1931 quan Macià va poder retornar definitivament. Va arribar just a temps d'impedir que

18 ESCULIES, «El cru exili belga de Macià».

Macià va participar a la Conferència d'Esquerres Catalanes en la fundació d'un nou partit, ERC. D'aquesta manera el seu partit-moviment va desaparèixer

Aiguader orientés la marca d'EC cap al socialisme. A mitjans de març, Macià va participar a la Conferència d'Esquerres Catalanes en la fundació d'un nou partit, ERC. D'aquesta manera el seu partit-moviment va desaparèixer. I amb ell la idea de bastir una plataforma transversal del separatisme. Va continuar amb ànim de ser un partit de masses, com va aconseguir, però enquadrant-se en l'eix del centre-esquerra del tauler. Amb la consecució de la República i de l'autonomia, el plantejament inicial d'EC perdia força. La situació del catalanisme al 1931 tenia poc a veure amb la de 1922 i l'esperança dipositada en el nou règim republicà era molta.

La desaparició de l'Estat Català autèntic va permetre que aparegués l'Estat Català-Partit Proletari, després Estat Català-Força Separatista d'Extrema Esquerra, d'influència marxista.¹⁹ Els joves que per edat no havien pogut formar part de l'empresa de Prats de Molló, com Miquel Badia (1906-1936) i Josep Dencàs (1900-1966), van reclamar-ne el nom

per fundar a partir de l'estiu de 1931 les Joventuts d'Esquerra Republicana - Estat Català (JEREC), amb l'aval d'alguns membres veterans com Gassol i Aiguader. Aquests van veure en l'abrandament del jovent una via per fer valdre les seves opcions més nacionalistes dins del govern de la Generalitat i d'ERC, enfront adversaris i pròpies corrents republicanes i socialdemòcrates.

A finals de maig de 1936, després de l'assassinat dels germans Miquel i Josep Badia, Dencàs va fundar un Estat Català a partir dels expulsats o descontents per la línia que Lluís Companys impulsava a ERC en sortir de la presó arran dels Fets d'Octubre de 1934, confluint amb altres organitzacions separatistes crítiques amb la «renúncia» a la República Catalana, com el Partit Nacionalista Català i Nosaltres Sols! El partit, no pas sense corrents i escissions, va sobreviure la Guerra Civil i l'exili.²⁰ El 1977 va registrar-se un nou Estat Català, que perviu.

Tots aquests partits que van anomenar-se o adjectivar-se com Estat

Català no eren ni l'Estat Català de Macià, ni els seus continuadors. Allò que han pretès és atribuir-se un lligam amb l'organització original per presentar-se com els hereus ideològics d'aquell macianisme. Un afany que ha contribuït a mitificar l'Estat Català inicial i, en certa manera, a confondre'n el significat, com si fos una formació que, com el riu Guadiana, desaparegués i aparegués en distintes fases. Inclús a deformar allò que havia estat: un partit-moviment amb unes característiques molt particulars.

Enguany, per tant, es commemora el centenari de la fundació de l'Estat Català de Francesc Macià al 1922, però la formació només perviu en la història d'ERC, partit al qual, dissolent-s'hi al 1931, va contribuir a formar. ■

19 UCELAY DA CAL, «La crisi dels nacionalistes radicals catalans (1931-1932)».

20 RUBIRALTA, *Estat Català sota el franquisme*.

■ Bibliografia

EL DILUVIO. «Mitin de afirmación nacionalista». A *El Diluvio*, de 9 de juliol de 1922, pàg. 31.

ESCOLIES, Joan. «El nacionalismo radical catalán (1913-1923)». A *Espana Contemporanea*, núm. 43, pàg. 7-28, 2013.

ESCOLIES, Joan. «El cru exili belga de Macià». A *El País*, de 23 de novembre de 2017, pàg. 1-3.

FOMENT. «La conferencia d'En Macià». A *Foment. Diari Nacionalista Republicà*, de 7 d'abril de 1922, pàg. 2.

LA VEU DE CATALUNYA. «Miting d'Esquerra». A *La Veu de Catalunya*, de 2 de febrer de 1923, pàg. 6.

L'ESTAT CATALÀ. «Per l'Estat Català». A *L'Estat Català*, 15 de novembre de 1922, núm. 1, pàg. 4-5.

L'ESTAT CATALÀ «Serietat». A *L'Estat Català*, de 15 de novembre de 1922, núm. 1, pàg. 6.

L'ESTAT CATALÀ «Comentaris». A *L'Estat Català*, de 15 de gener de 1923, núm. 5, pàg. 5.

L'ESTAT CATALÀ. «Per la França». A *L'Estat Català*, d'1 de febrer de 1923, núm.6, pàg.1.

L'ESTAT CATALÀ. «De federalisme». A *L'Estat Català*, d'1 de febrer de 1923, núm.6, pàg.4.

L'ESTAT CATALÀ. «Secció oficial». A *L'Estat Català*, d'1 de febrer de 1923, núm. 6, pàg. 5-6.

MOLAS, Isidre. «Federació Democràtica Nacionalista (1919-1923)». A *Recerques:*

història, economia, cultura, núm. 4, pàg. 137-153, 1974.

RENAIXENÇA. «Assemblea d'esquerra catalana». A *Renaixement: setmanari nacionalista republicà autonomista portaveu de les esquerres del districte del Vendrell*, de 20 de gener de 1923, pàg. 3.

ROIG i ROSICH, Josep M. *Francesc Macià, polític, teòric, agitador: documents (1907-1931)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2010.

RUBIRALTA, Fermí. *Estat Català sota el franquisme 1939-1968*. Barcelona: Editorial Base, 2021.

UCELAY DA CAL, Enric. «La crisi dels nacionalistes radicals catalans (1931-1932)». A *Recerques: història, economia, cultura*, núm. 8, pàg. 159-206, 1978.

UCELAY-DA CAL, Enric; ESCULIES, Joan. *Macià al país dels soviets*. Barcelona: Edicions de 1984, 2015.

XURIGUERA, Ramon. *Els exiliats acusen*. Badalona: Proa, 1930.